

Parshat Nitsavim – Vayelech 5786 -nr. 281

Samenvatting van de parsha

Het is hoog tijd dat we stoppen met het maken van excuses en verantwoordelijkheid nemen voor wie en wat we zijn. Dat is allang over tijd. We staan nu aan de vooravond van een nieuw jaar en het draait allemaal om eerlijk te zijn tegen onszelf. De mate van onze toewijding aan de Tora en Mitsvot zal recht evenredig zijn met het aantal excuses dat we voor onszelf verzinnen om toewijding te vermijden. Hoe meer excuses, hoe minder toewijding. Terwijl Moshe zijn laatste betoog vervolgde, confronteerde hij de voornaamste excuses die we allemaal gebruiken om toewijding en verantwoordelijkheid te vermijden.

1e Aliya: Moshe presenteerde het hele volk, de basis voor ons verbond met Hashem. Beginnend met de belofte aan de voorvaderen en zich uitstrekkend over 500 jaar geschiedenis, was onze relatie met G-d door wonder na wonder bevestigd. Toch zouden toekomstige generaties hun persoonlijke verplichting om de relatie en de bijbehorende verantwoordelijkheden voort te zetten, kunnen ontkennen. Daarom maakt Moshe het absoluut duidelijk dat elke generatie verplicht is om hun kinderen op te voeden en hen te trainen om het verbond met G-d te accepteren. Geen enkele volgende generatie zou hun verantwoordelijkheden voor de Tora en Mitsvot kunnen verontschuldigen vanwege onwetendheid.

Het volgende excuus dat Moshe confronteerde was de modernisering van de Tora. In elke generatie zijn er mensen die de Tora als archaïsch en achterhaald zien. "Alleen door nieuwe ideeën en praktijken te enten op de oude praktijken van de Tora zal het Jodendom blijven bestaan en bloeien." Dit excuus om de eeuwige waarheden van de Tora te veranderen zal resulteren in de vernietiging van de naleving van de Tora, ons land en ons volk.

2e en 3e Aliyot: Zoals de geschiedenis tragisch genoeg bewees, zouden Moshe's waarschuwingen worden genegeerd. Volgende generaties zouden zich afvragen over de vernietiging en desolatie, en in hun zoektocht naar antwoorden, terugkeren naar de compromisloze waarheden en praktijken van hun voorvaderen. De voordelen van het doen van Tsjoeva (berouw - terugkeren) zullen de vervulling zijn van alle zegeningen die Hashem beloofd had.

Terwijl een generatie Baalé Tsjoeva (degenen die zijn teruggekeerd) hun weg terugvindt, zullen velen overweldigd worden door de ogenschijnlijke ontoegankelijkheid van Tora-kennis. Moshe verzekert ons dat Tora toegankelijk is voor iedereen die er echt naar verlangt. Onwetendheid en een gebrek aan mogelijkheden om te leren, mogen nooit een excuus zijn.

4e Aliya: Ten slotte presenteerde Moshe de bottom line. Begiftigd met vrije wil moeten we goed kiezen. Uiteindelijk zijn we verantwoordelijk voor wat er gebeurt.

Parshat Vayelech werd gezegd op de 7e dag van Adar, 2488, de laatste dag van Moshe's leven. Precies 120 jaar eerder werd de wereld gezegend met de geboorte van een kind dat verlossing bracht aan zijn volk en het licht van de Tora aan de wereld. Hij werd een profeet van ongeëvenaarde grootheid die zijn natie leidde door een wonderbaarlijke reis van 40 jaar naar de rand van het beloofde land. Beproevingen en verdrukkingen, opstanden en

samenzweringen, desillusies en vragen waren zijn lot in het leven. Toch gaf Moshe nooit op. Hij voedde de Joden op "zoals een moeder voor haar kind zorgt". Hij confronteerde de mens en G-d bij het beschermen van zijn beschermelingen en slaagde erin het volk, zowel fysiek als spiritueel intact, tot de vervulling van een 500 jaar oude belofte te brengen. Het was tijd om zijn zaken op orde te brengen, zijn werk af te maken en een onbetwiste overdracht van leiderschap aan zijn student Joshua te verzekeren.

Moshe benadrukte G-d's voortdurende aanwezigheid en bescherming, ook al zou Moshe zelf niet langer bij hen zijn. Sinds hij het leiderschap van Israël op zich nam, had Moshe de tegenstrijdige taak om de afhankelijkheid van de naties van G-d te bevorderen en hun afhankelijkheid van hem als leider en verzorger te de-benadrukken. Nu, terwijl hij zijn laatste afscheid voorbereidde, was het duidelijk dat aan het einde van de dag, met zijn dood, de natie geen andere keuze zou hebben dan hun afhankelijkheid van Moshe opnieuw te beoordelen en hun aandacht op G-d te richten. Dit was echter veel complexer dan het in eerste instantie leek. Het is waar dat Moshe's dood enerzijds een definitief "doorsnijden van de schortenbanden" zou zijn, waardoor de natie gedwongen zou worden afhankelijk te zijn van G-d en niet van Moshe. Aan de andere kant zou het leven volgens de wetten van de natuur, in plaats van wonderen, G-d's openlijke rol in alle aspecten van hun leven benadrukken en hen de illusie van hun eigen onafhankelijkheid presenteren.

5e Aliya: Door de hele tekst van de Tora te schrijven, deze toe te vertrouwen aan de zorg van de Kohanim en de unieke mitsva van Hakhel (bijeenkomst) uit te leggen, hoopte Moshe dat de mensen het perspectief van hun afhankelijkheid van G-d zouden behouden. De Kohanim vertegenwoordigden de voortdurende aanwezigheid van "G-d in het midden van het kamp". Als leraren en rolmodellen hielden ze een anderszins verspreide en gedecentraliseerde natie gefocust op hun nationale en individuele missies. Eens in de 7 jaar zou de hele natie bijeenkomen in de Bét Hamikdasj in een heropvoering van het geven van de Tora. Deze nationale uiting van toewijding zou dienen als een essentiële herinnering dat naleving van de Tora de reden is waarom het Joodse volk het land bezette en behield.

6e en 7e Aliyot: Moshe en Joshua werden opgeroepen naar de Ohel Moed (ontmoetingstent) en vertelden de harde toekomst van hun beschuldigingen. Ondanks alle waarschuwingen zouden de mensen zondigen en hun afhankelijkheid van G-d uit het oog verliezen. Ze zouden gestraft worden, en in plaats van verantwoordelijkheid te aanvaarden voor de gevolgen die hun verwaarlozing van G-d's geboden veroorzaakte, zouden ze de choetspa hebben om G-d's afwezigheid en verwaarlozing de schuld te geven van de calamiteiten en rampen die hen zijn overkomen. (31:17) Het zouden dan de woorden van dit "Lied" (de Tora -parsjat Haazinoe) zijn die zouden getuigen van de realiteit van hun afvalligheid van G-d en de onvermijdelijke gevolgen die in deze Tora gewaarschuwd waren.

Joshua werd aangemoedigd om sterk en moedig te zijn en de natie te leiden met dezelfde toewijding die Moshe getoond had. De Tora, geschreven door Moshe zelf, werd vervolgens in de Ark gelegd als bewijs van de omstandigheden waaronder het Joodse volk zou leven of sterven.

Samenvatting van de haftara (Jeshaya 61:10 – 63:9)

De 7e en laatste Haftara van Troost, is van Jeshaya 61:10 – 63:9. Deze selectie komt voor Rosh Hashana en richt ons perfect op het beoogde doel van de Hoge Heilige Dagen. We zijn afhankelijk van G-d . Hij is de bron van onze bescherming, welzijn en doel. Zijn constante liefde en aandacht is duidelijk zichtbaar in het wonder van onze overleving en de kracht van onze beperkte aantallen. Net zoals de Navi (profeet) de hoop voorbereidde die ons in staat stelde om tragedie in perspectief te plaatsen, bereiden wij onszelf voor om G-d's voorzienigheid te erkennen door gebed en gerechtigheid .

Er zal spoedig een tijd komen dat wij, als het Uitverkoren Volk, de gave van G-d's speciale aandacht zullen omarmen. Op dat moment zullen de "...volkeren uw gerechtigheid zien en alle koningen uw glorie..." Glorie en eer zijn de bijproducten van toewijding en inzet. Onze verantwoordelijkheid in de komende dagen is om "...G-d's genade en lof te vertellen..." Ons doel is om G-d te erkennen en voor G-d om te verkondigen: "**Zij zijn zeker mijn volk..**"

Ammon en Moav - (Hashkafa voor Rosh Hashana)

De *versregel* in Parasjat Ki Tétzei zegt: "Noch een Ammoniet, noch een Moaviet mag de gemeente van Hasjem binnengaan..." [Devarim 23:4] We mogen niet trouwen met een afstammeling van de volkeren Ammon of Moav "...omdat zij u niet begroetten met brood en water op de weg, toen u uit Egypte vertrok..." [Devarim 23:5] Vervolgens voegt de *versregel* eraan toe: "...en vanwege de zaak dat zij Bileam, de zoon van Beor, tegen u hadden ingehuurd om u te vervloeken." [ibid.] De Tora legt deze geboden uit in *de verzen* 4 en 5. *Vers* 6 vervolgt: "En Hasjem wilde niet naar Bileam luisteren en Hij veranderde zijn vloek in een zegen, want de HEER, uw G-d, heeft u lief."

De Doebne Maggid stelt een voor de hand liggende vraag over deze laatste *vers* . Deze *verzen* gaan over de reden waarom het verboden is te trouwen met een afstammeling van Ammon en Moav. Deze *vers* zou ons de reden voor dit verbod moeten vertellen en niets meer. De reden is dat ze tweemaal tegen jullie gezondigd hebben – ten eerste door jullie niet te voorzien van de meest elementaire levensbehoeften (brood en water) toen jullie dicht bij hun gebied waren, en ten tweede doordat ze zelfs de tovenaars Bileam hebben ingehuurd om jullie te vervloeken. Dat is voldoende om ons uit te leggen waarom we nooit met hen zouden mogen trouwen.

Waarom moet de *versregel* verdergaan met de woorden: "En de HEER wilde niet naar Bileam luisteren en Hij veranderde zijn vloek in een zegen..." Dat is oude geschiedenis! Het gebeurde in Parasjat Balak ! Als de Tora ons wil vertellen dat de HEER van ons houdt, zou ze ons dat daar in Parasjat Balak moeten vertellen. Dit is niet relevant voor Parasjat Ki Seitzei. Onze parasja is erop gericht ons één ding te vertellen: de reden om wrok te koesteren tegen Ammon en Moav , wat het verbod van de Tora op huwelijken met hun nakomelingen rechtvaardigt . Waarom herhaalt de Tora hier in Parasjat Ki Tétse dat de HEER niet naar Bileam luisterde omdat Hij van Klal Jisrael houdt ?

De Doebne Maggid, zoals kenmerkend voor zijn heilige stijl, geeft ons een antwoord door middel van een gelijkenis: Waarmee kan deze zaak vergeleken worden? Er was eens een man die naar de markt ging en zijn wagen vollaadde met allerlei goederen en koopwaar die hij wilde verkopen. De verkoop van deze handelswaar zou een belangrijk deel van zijn inkomen voor het komende jaar vormen. Later, op weg naar huis, stopte hij bij een herberg

en bleef daar overnachten. De volgende ochtend werd hij wakker en ging hij zijn wagen met al zijn koopwaar halen. En zie, die was gestolen! (Ze hadden zijn auto gestolen. Ze hadden zijn vrachtwagen gestolen. We kunnen de gelijkenis gemakkelijk aanpassen aan onze eigen tijd.) Al zijn handelswaar was verdwenen. Al het geld dat hij op de markt had uitgegeven, was voor niets geweest.

Hij begint te voet naar huis te lopen. Hij trekt door bergen en dalen, en weer door dalen en bergen. En zie, bovenop een berg ziet hij zijn wagen met zijn ezel en zijn handelswaar. En hij ziet de dief! Hij loopt naar de man toe en roept: "Jij dief! Je hebt mijn wagen gestolen! Je hebt mijn handelswaar gestolen!" De dief bekent en zegt: "U hebt gelijk. Het spijt me." De koopman zegt: "Goed, prima. Geef me mijn wagen maar terug."

De dief denkt: "Deze kerel is een heel aardig persoon. Hij slaat me niet. Hij brengt me niet naar de politie." Dan zegt de dief tegen zijn slachtoffer: "Maar zou je me niet moeten betalen voor het sjouwen van je wagen al die heuvels op? Het was niet makkelijk om al die handelswaar de bergen op en door de valleien te dragen! Betaal me daar tenminste voor!" De koopman zegt tegen hem: "Wat een lef ! Nu ben ik woedend over wat je me hebt aangedaan!"

De Doebne Maggid legt deze vers op een vergelijkbare manier uit. Ammon en Moav zeggen: "Waarom zijn jullie zo hard voor ons? Oké, we wilden jullie het water niet geven. Het klopt dat we Bileam hebben ingehuurd om jullie te vervloeken. Maar uiteindelijk hebben jullie door Bileams woorden zegeningen ontvangen . Jullie zouden echt moeten waarderen wat we voor jullie gedaan hebben!" De Almachtige antwoordt: "Vergeet wat ze zeiden. Het is niet door hen dat jullie zegeningen hebben ontvangen. Integendeel, Hasjem wilde niet dat jullie vervloekt zouden worden. Hij houdt van jullie en heeft de vloeken in zegeningen veranderd. Het heeft niets met hen te maken en daarom kunnen zij geen aanspraak maken op de eer dat jullie zegeningen hebben ontvangen."

Tot zover de woorden van de Doebne Maggid. Ik zag echter een iets andere uitleg voor deze vraag. Het is een antwoord dat de Tolner Rebbe baseert op een Kli Jakar in de parasja van deze week .

Naast de oorspronkelijke vraag van de Doebne Maggid (Waarom is het nodig ons hier te vertellen: "En Hashem wilde niet naar Bileam luisteren..."), stelt de Tolner Rebbe nog een aantal aanvullende vragen :

Ten eerste: Rashi zegt dat de uitdrukking "omdat ze jullie niet met brood en water begroetten" verwijst naar het plan dat ze hadden bedacht om de dochters van Midjan tot losbandige relaties met Klal Jisrael aan te zetten . Dit lijkt een zeer vergezochte interpretatie. Hoe is Rashi tot deze conclusie gekomen ?

Ten tweede : De Ramban zegt hier iets opmerkelijks. Volgens de Ramban hebben Ammon en Moav wel degelijk brood en water aan Klal Jisrael verstrekt ! Om deze bewering te bewijzen, citeert hij een expliciet vers in Parsjat Devarim [2:28-29]: "Jullie zullen mij voedsel verkopen voor geld en ik zal eten, en jullie zullen mij water geven voor geld en ik zal drinken... Zoals de nakomelingen van Esav die in Se'ir wonen voor mij deden, en de Moavieten die in Ar wonen..." Wat betekent het dan hier in Parsjat Ki Tétsé: "Over de kwestie dat ze jullie niet met brood en water begroetten ?"

Ten derde: Hadden ze brood en water nodig van de Moavieten? De Tora zegt – wat het ook moge betekenen – “Omdat ze jullie niet met brood en water begroetten.” Hadden ze überhaupt brood en water nodig? Wat gebeurde er met de Mann? Wat gebeurde er met de Bron? De Mann hield pas op toen ze Erets Jisrael binnenkwamen. In die tijd werden ze nog steeds gevoed met Mann en werd hun dorst nog steeds gelest door water uit de rots die Moshe had geslagen. Wat is dan de betekenis van de klacht tegen Ammon en Moav dat ze hen geen brood en water gaven?

De Ramban presenteert een opmerkelijk idee: Gedurende de negenendertig jaar dat ze in de woestijn waren, werden hun brood en water voorzien door de Mann en de bron. De Ramban zegt echter dat ze in het veertigste jaar van hun verblijf in de woestijn "frisdrank" begonnen te kopen. Hij zegt niet letterlijk dat ze frisdrank kochten, maar wel dat er in dat veertigste jaar volwassenen in Israël (*Gedolé Jisrael*) waren die andere dranken (bijvoorbeeld wijn en andere vruchtensappen) begonnen te kopen voor hun eigen plezier (*l'taynoeg*), in plaats van uit dringende behoefte of om simpelweg hun dorst te lessen. Ze waren dicht bij het Land van Israël en probeerden te wennen aan het idee van "naar de winkel te gaan en kopen". Ze begonnen dingen te kopen voor consumptie. Dit soort aankopen wordt genoemd in Parasjat Devorim, waar de kinderen van Israël vermelden dat ze handelstransacties aangingen met de kinderen van Esav en met de Moavieten die in Ar woonden.

Met al het bovenstaande in gedachten, vat de Kli Jakar het voor ons samen. Dit is wat er gebeurde: Hun voornaamste klacht tegen Ammon en Moav was ongetwijfeld dat zij hen tot zonde hadden verleid (het plan met de dochters van Midjan). De Kli Jakar legt uit: Ze naderden Erets Jisrael. Ze waren gewend geraakt aan meer dan alleen brood en water. Ze hadden al luxere dingen gekocht. Ze waren gewend geraakt aan wijn. Ze naderden de kinderen van Ammon en Moav. Ze waren moe en hongerig en ze verlangden naar de wijn waaraan ze gewend waren geraakt. Wat was hun zonde? Het was "omdat ze jullie niet begroetten (*al dvar asher lo KIDMOE etchem*) met brood en water." Ze zeiden: "Wacht!"

De Joden hadden dorst, hun tongen staken al uit van verlangen om te drinken, maar de Ammonieten en Moavieten lieten hen wachten. Dit was allemaal een complot. Wanneer mensen honger en dorst hebben en vol ongeduld op iets wachten, en het dan eindelijk krijgen, stellen ze geen vragen meer.

Het was hierdoor dat, toen het eten en drinken eindelijk voor hen werd klaargezet, zij "het vlees dat voor hun goden geslacht was" (*zivché elohéhem*) aten – dat wil zeggen, verboden, niet - kosjer vlees – en zij hun "plengwijnen" dronken, wat hen op het pad van zonde en losbandigheid bracht. Ammon en Moav zeiden tegen de Joodse mannen – toen zij zagen hoe wanhopig ze naar lekker eten en drinken verlangden – "Wel, als jullie echt onze beste wijn willen proeven, ga dan die tent daar binnen..."

In de tent wachtten verleidelijke dochters van Midjan met hun kleine afgoden. Ze boden hen eten en wijn aan (en volgens de Chazal ook fijn linnen) – en wekten hun sensuele verlangens op. Het hele plan was om hen te verleiden tot verboden seksuele relaties. Dit was de grootste misdaad van de kinderen van Ammon en Moav. Dit, zegt de Kli Jakar, is de nuance die schuilt in de woorden "omdat ze jullie niet begroetten (*kidmoe esthem*) met brood en water." Ze waren niet gul met het eten en drinken en maakten hen wanhopig. Wanhopige mannen doen wanhopige dingen.

Dit is precies wat Rashi bedoelt wanneer hij de woorden in Devarim 23:5 in verband brengt met het complot rond de dochters van de Midjanim . Wanneer een natie een andere natie aanvalt, hetzij uit zelfverdediging, hetzij in een vlag van woede omdat ze elkaar haten, is dat iets anders. Maar wanneer je samenspannt om een andere natie te vernietigen, dan zegt de Meester van het Universum: "Dit zal Ik niet toestaan." Het was kwaadaardig. Het was boosaardig. Het was tijd en mentale energie verspillen om hen geestelijk in de val te lokken. Dat is een ernstige zonde.

De Gerer Rebbe zei ooit dat we weten dat er in elke generatie mensen zijn opgestaan die ons willen vernietigen. Maar niemand heeft Klal Jisrael ooit aangedaan wat de nazi's , *jeyach shjam* , hebben gedaan. De formulering van "het Joodse probleem", de samenzweringen, de propaganda en alles wat de nazi's deden – niet alleen het feit dat ze oorlog voerden. Dit was een "masterplan" om het Joodse volk te vernietigen. Precies daarom verafschuwt de Meester van het Universum Ammon en Moav. Ze kunnen niet komen zeggen: "Nou, wat hebben wij erger gedaan dan wie dan ook?" Nee. Jullie hebben samengespannen. Jullie hebben plannen gesmeed om de *Ribono shel Olam* boos te maken op *Klal Jisrael* , terwijl jullie heel goed wisten dat "de G-d van deze mensen seksuele immoraliteit verafschuwt". Deze kwaadaardigheid omvatte zulke listigheid en zulke voorbedachtendheid."

De Almachtige benadrukt: Ik heb het niet laten gebeuren. Weet je waarom? Omdat de HEER, jouw G-d, van je houdt !

De Tolner Rebbe , die deze lezing over ethische kwesties gaf midden in de spiritueel beladen maand Eloel, merkte op: Als we de woede zien die de Almachtige had tegen Ammon en Moav vanwege hun boze plannen tegen *Klal Jisrael* , stel je dan eens voor wat er zou gebeuren als we goede plannen zouden smeden en in de dagen van Eloel zouden gaan zitten om positieve spirituele strategieën te bedenken. De klacht tegen Ammon en Moav was dat ze samenkwamen om negatieve spirituele strategieën te bedenken. Ze smeedden plannen om kwaad te doen. De Rebbe zei, dat de G-ddelijke eigenschap om te belonen groter is dan de G-ddelijke eigenschap om te straffen. Als we in deze dagen samenkomen en strategieën bedenken om spiritueel te verbeteren, wat een positief effect kan dat dan hebben.

Laten we gaan zitten en zeggen: "Luister. We zijn hier al eerder geweest en we hebben dit in het verleden ook gedaan. Maar wat gaan we dit komende jaar doen om onze bekering te laten voortduren ? Welke concrete stappen gaan we zetten?" Als iemand de vooruitziende blik heeft om een strategie te bedenken hoe dit jaar beter kan worden, zal dat hem in de gunst van de *Ribono shel Olam* (de Heer der Wereld) brengen . Net zoals Hij Zijn toorn over Ammon en Moav uitstortte omdat zij kwaad beraamden, hoeveel te meer zullen we genade vinden in Zijn ogen als wij goede plannen maken.(R. Jissachar Frand)

SHABBAT SHALOM - KTIVA VECHATIMA TOVA

Voor suggesties en commentaar : mobi166@hotmail.com

Gelieve dit blaadje (deze link) ook door te sturen aan vrienden en kennissen.

En je bronnen zullen zich naar het buitenland verspreiden (Misjlé 5-16)

לע"נ ר' יששכר דב בן ר' מנחם מנס ולע"נ מרת פרומה בת ר' צבי אריה

Dit blaadje met de naam "Mijn Jodendom" kan men downloaden op de site : <https://ladaat.co/gilyonot/>